

บทที่ 2

ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค

การบริโภคมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ (รัตน สหายคณิต, 2542) หลายประการ แต่ปัจจัยที่สำคัญได้แก่

1) รายได้ประชาชาติ

เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค เพราะรายจ่ายในการบริโภคเป็นรายจ่ายที่จ่ายออกมาจากรายได้ ถ้ารายได้ประชาชาติอยู่ในระดับสูง ประชาชนย่อมมีอำนาจซื้อสินค้าอยู่ในระดับสูงด้วย (ภายใต้ข้อสมมุติให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ และได้จัดการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาออกแล้ว) ทำให้สามารถใช้จ่ายรายได้เพื่อการบริโภคได้มากขึ้น (รวมทั้งออมได้มากขึ้นด้วย) การบริโภคจึงผันแปรไปกับระดับรายได้ประชาชาติในทิศทางเดียวกัน

2) อัตราภาษี

รายได้ที่ครัวเรือนสามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอยได้ จะต้องเป็นรายได้สุทธิส่วนบุคคล ซึ่งก็คือรายได้ส่วนบุคคลหลังจากหักภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และเนื่องจากรายได้ส่วนบุคคลขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติ และมีค่าไม่แตกต่างกับรายได้ประชาชาติมากนัก อาจถือได้ว่ารายได้สุทธิส่วนบุคคลเท่ากับรายได้ประชาชาติหักด้วยภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ดังนั้น ถ้ารัฐบาลเก็บภาษีเงินได้ในอัตราที่สูงขึ้น จะทำให้รายได้สุทธิของครัวเรือนลดลง รายจ่ายในการบริโภคของครัวเรือนย่อมลดลงด้วย นั่นคือ การบริโภคเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราภาษี

3) ระดับราคา

ในกรณีที่รายได้ประชาชาติคงที่ หากระดับราคาสูงขึ้น รายได้ประชาชาติที่แท้จริงจะลดลง ซึ่งทำให้การบริโภคที่แท้จริง (Real Consumption) ต้องลดลงด้วย การบริโภคที่แท้จริงจึงผันแปรในทิศทางตรงกันข้ามกับระดับราคา แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาระดับการบริโภคที่เป็นตัวเงิน (Nominal Income) แล้ว จะพบว่า ในระยะที่ระดับราคาสูงขึ้น ประชาชนต้องใช้จ่ายเงินซื้อสินค้า

ค่าในราคาที่สูงขึ้น ดังนั้น รายจ่ายการบริโภคที่เป็นตัวเงินจะสูงขึ้นด้วยแม้ว่าการบริโภคที่แท้จริงจะลดลงก็ตาม

4) อัตราดอกเบี้ย

เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคของครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยอาจมีผลทำให้การบริโภคเปลี่ยนแปลงไปได้ กล่าวคือ ในระยะที่อัตราดอกเบี้ยสูง ผู้บริโภคที่ต้องการซื้อสินค้าด้วยเงินผ่อนจะต้องจ่ายค่าซื้อสินค้าในราคาที่แพงขึ้น (เป็นราคาที่รวมดอกเบี้ยเข้าไว้ด้วย) ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเลิกล้มความตั้งใจที่จะซื้อสินค้าเงินผ่อนก็ได้ ดังนั้น จะทำให้การบริโภคลดลง ในทางตรงกันข้าม ถ้าอัตราดอกเบี้ยลดลง จะไปกระตุ้นการบริโภคของครัวเรือน อัตราดอกเบี้ยและการบริโภคจึงมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

นอกจากนี้ ในช่วงที่อัตราดอกเบี้ยสูง ครัวเรือนที่มีรายได้สามารถซื้อสินค้าด้วยเงินสดได้ก็ตาม ก็จะมีความรู้สึกว่าต้องการออมมากขึ้น เพื่อหวังผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยที่สูงนั้น โดยการนำเงินไปฝากธนาคารเพื่อให้ได้ดอกเบี้ยตอบแทน การบริโภคจึงลดลงได้ ดังนั้น อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นจึงกระตุ้นให้ครัวเรือนออมทรัพย์ แต่อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำจะกระตุ้นให้ครัวเรือนบริโภคมากขึ้น ถ้าปัจจัยอื่นๆ คงที่ (Ceteris Paribus)

5) สินทรัพย์

สินทรัพย์สุทธิ เป็นมูลค่าสินทรัพย์ที่หักด้วยหนี้สินแล้ว สินทรัพย์นี้อาจอยู่ในรูปของเงินสด เงินฝากธนาคาร พันธบัตร รถยนต์ บ้านและที่ดิน เครื่องประดับ เป็นต้น ครัวเรือนที่มีสินทรัพย์สุทธิตามากน่าจะมีการบริโภคสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีสินทรัพย์ ในขณะเดียวกัน ครัวเรือนที่ครอบครองสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง (Liquidity) อาจจะมีการใช้จ่ายในการบริโภคได้สูงกว่าครัวเรือนที่ครอบครองสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องต่ำ แม้ว่าจะมีมูลค่าสินทรัพย์เท่ากันก็ตาม เพราะสามารถเปลี่ยนสินทรัพย์เป็นเงินเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคได้รวดเร็วตามความต้องการ แต่ในระยะที่เกิดเงินเฟ้อ สินทรัพย์บางอย่างอาจมีมูลค่าที่เป็นตัวเงินคงที่ แต่จะมีมูลค่าที่แท้จริงลดลง ซึ่งการบริโภคมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับอำนาจซื้อที่แท้จริงของสินทรัพย์

6) การคาดคะเนอนาคต

(ก) การคาดคะเนรายได้

ถ้าครัวเรือนคาดว่าในอนาคตจะได้รับรายได้สูงขึ้น ครัวเรือนอาจจะใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดปัจจุบันเพิ่มขึ้น แม้ว่ารายได้ปัจจุบันยังคงเดิม โดยอาจตัดสินใจซื้อด้วยเงินผ่อนหรือลดการออมหรือกู้ยืมเงินมาใช้จ่าย แต่ถ้าคาดว่ารายได้ในอนาคตจะลดลง ครัวเรือนจะลดการบริโภคในปัจจุบัน และจะเก็บออมไว้มากขึ้น

(๗) การคาดคะเนระดับราคา

ถ้าครัวเรือนคาดว่าระดับราคาในอนาคตจะสูงขึ้น นั่นคือ ประมาณในอีก 2-3 เดือนข้างหน้า หรือปีหน้า ครัวเรือนจะรีบเร่งซื้อสินค้ามาเก็บกักตุนไว้ก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่สามารถเก็บกักตุนได้โดยไม่เสื่อมคุณภาพ แม้ว่ารายได้ในปัจจุบันของครัวเรือนเดิมยังคงเดิม การบริโภคจึงเพิ่มขึ้นอย่างมาก แต่ถ้าครัวเรือนคาดว่าในอนาคตข้างหน้าราคาสินค้าจะต่ำลง ครัวเรือนจะชะลอการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ทำให้การบริโภคในปัจจุบันลดลง

นอกจากปัจจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค เช่น อิทธิพลของการโฆษณาสินค้า การพัฒนาสินค้าใหม่ๆ ออกสู่ตลาด การพัฒนาช่องทางการจำหน่ายสินค้า ระบบการใช้บัตรเครดิต ทัศนคติของคนในสังคมและทัศนคติ เป็นต้น

2.1.2 ความโน้มเอียงในการบริโภค

ค่าความโน้มเอียงในการบริโภค หมายถึง ค่าที่วัดออกมาเป็นตัวเลขเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคล (รัตน สหายคณิต, 2542) แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (Average Propensity to Consume : APC)

ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (Average Propensity to Consume : APC) หมายถึง ค่าที่แสดงว่าการบริโภคเป็นสัดส่วนเท่าใดของรายได้สุทธิส่วนบุคคล สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$APC = \frac{C}{Y_d} \quad (1)$$

เนื่องจากสมการการบริโภคคือ $C = a + bY_d$ ลงในสมการ (1) จะได้

$$APC = \frac{a}{Y_d} + b \quad (2)$$

การบริโภคอาจสูงกว่าหรือเท่ากับหรือน้อยกว่าระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคลของงวดเวลานั้นก็ได้ ดังนั้น จึงทำให้ APC อาจมีค่ามากกว่าหนึ่ง หรือเท่ากับหนึ่งหรือน้อยกว่าหนึ่งก็ได้ ในขณะที่รายได้สุทธิส่วนบุคคลต่ำมาก APC มีค่ามากกว่า แต่เมื่อระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคลสูงขึ้น ค่า APC จะลดลง ถ้ารายได้สุทธิส่วนบุคคลยังคงสูงต่อไปอีก การบริโภคจะน้อยกว่าระดับ

รายได้สุทธิส่วนบุคคล ทำให้ APC มีค่าน้อยกว่าหนึ่ง จึงสรุปได้ว่า เมื่อระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคลสูงขึ้นเรื่อยๆ ค่า APC จะลดลงเรื่อยๆ แต่จะไม่เท่ากับศูนย์ เพราะค่า APC ตามสมการ (2) จะต้องมีค่ามากกว่าศูนย์ ไม่ว่า Y_d จะสูงขึ้นเป็นเท่าใดก็ตาม ประเทศจะต้องมีการบริโภคอยู่จำนวนหนึ่ง

2) ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (Marginal Propensity to Consume : MPC)

ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (Marginal Propensity to Consume : MPC) หมายถึง ค่าที่แสดงว่าการบริโภคจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นสัดส่วนเท่าใด เมื่อระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคลเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย นั่นคือ

$$MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y_d} \quad (3)$$

จากสมการการบริโภค $C = a + bY_d$ เมื่อ Y_d เปลี่ยนแปลงไปใกล้ศูนย์ จะได้

$$\frac{\partial C}{\partial Y_d} = b \quad (4)$$

นั่นคือ ค่า MPC อีกนัยหนึ่งก็คือ ค่า b ในสมการการบริโภค หรือค่าความชันของเส้นการบริโภคนั้นเอง

ตามแนวคิดของเคนส์ การเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคลจะทำให้การบริโภคเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันเสมอ แต่ขนาดการเปลี่ยนแปลงของการบริโภคจะต้องน้อยกว่าขนาดการเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคลเสมอ นั่นคือ $\Delta C < \Delta Y_d$ ทำให้ค่า MPC จะต้องมีค่าน้อยกว่าหนึ่ง แต่มากกว่าศูนย์เสมอ

ข้อสังเกตประการหนึ่ง ค่า MPC จะต้องมีค่าน้อยกว่าค่า APC เสมอ แม้ว่าระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคลจะสูงขึ้น และค่า APC จะลดลงก็ตาม แต่ก็ยังคงสูงกว่าค่า MPC เพราะตามสมการ (2) จะเห็นได้ว่าค่า MPC เป็นส่วนหนึ่งของค่า APC เท่านั้น

2.1.3 ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค

2.1.3.1 สมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Hypothesis)

เคนส์ (Keynes) เป็นนักเศรษฐศาสตร์คนแรกที่เสนอว่า การใช้จ่ายในการบริโภคแต่ละคนขึ้นอยู่กับระดับรายได้ที่เขาได้รับในแต่ละงวด (Absolute Income) จึงถือว่าเคนส์เป็นผู้ริเริ่มสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ แนวคิดหลักของสมมติฐานนี้มีอยู่ว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคขึ้นอยู่กับระดับรายได้ (ราฟิง เวชยันต์วุฒิ, 2544) ดังนี้

- 1) การบริโภคเป็นฟังก์ชันที่มีเสถียรภาพ (stable function) ของรายได้สุทธิที่แท้จริง (real disposable income)
- 2) เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น แต่เพิ่มขึ้นในระดับที่น้อยกว่าระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้น นั่นคือ ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (Marginal Propensity to Consume : MPC) มีค่ามากกว่าศูนย์แต่น้อยกว่าหนึ่ง
- 3) ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (Average Propensity to Consume : APC) จะลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น

จากสมมติฐานข้างต้น สามารถเขียนฟังก์ชันการบริโภค (รัตน สหายคณิต, 2537) ได้

ดังนี้

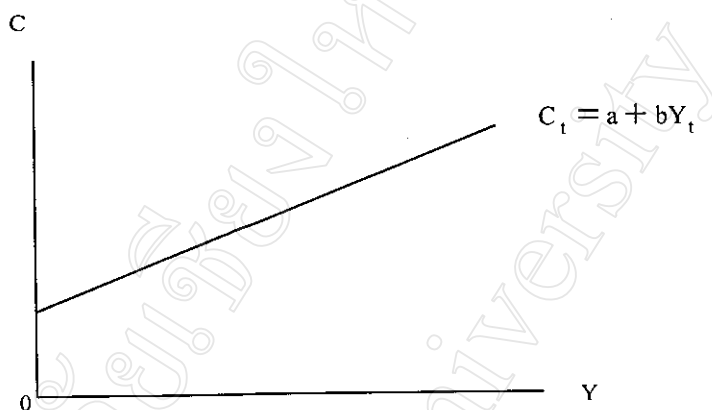
$$C_t = a + bY_t \quad ; \quad 0 < b < 1 \quad (5)$$

$$APC = \frac{C_t}{Y_t} = \frac{a}{Y_t} + b \quad (6)$$

$$MPC = \frac{\Delta C_t}{\Delta Y_t} = b \quad (7)$$

โดยที่	C_t	=	การบริโภคในเวลาที t
	Y_t	=	รายได้ประชาชาติที่หักภาษีแล้วในเวลาที t
	a, b	=	ค่าพารามิเตอร์

แสดงให้เห็นว่า การบริโภคกับรายได้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์ที่ไม่ได้สัดส่วนกัน นั่นคือ $APC > MPC$ แม้ว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคลดลง แต่ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจะยังคงมากกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภคเสมอ ดังรูปที่ 2.1

รูปที่ 2.1 สมมติฐานรายได้สัมพันธ์และฟังก์ชันการบริโภค

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมบริโภค (C) จะขึ้นอยู่กับส่วนที่ไม่สัมพันธ์กับรายได้ (a) และส่วนที่เป็นรายได้ (Y) เส้นลาดเอียงจากซ้ายไปขวา มีค่าความชันของเส้นเท่ากับ b เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น การบริโภคจะเพิ่มขึ้น และค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจะลดลง โดยผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำ จะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเป็นสัดส่วนที่มากกว่ารายได้ ทำให้มีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคสูง ในขณะที่ผู้บริโภคที่มีรายได้สูงจะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่ารายได้ ทำให้มีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคต่ำ

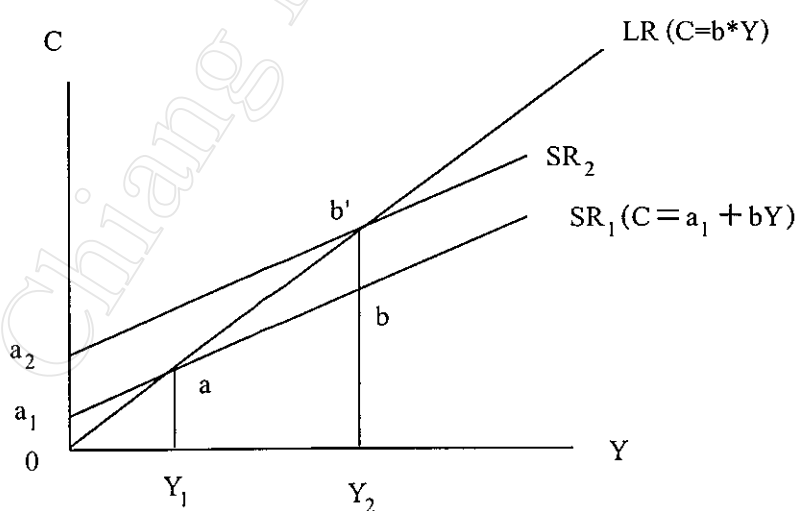
นอกจากนี้ สมมติฐานรายได้สัมพันธ์ยังได้รับความสนใจจากนักเศรษฐศาสตร์ในสมัยนั้นด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

- 1) ทำให้ทราบถึงขนาดของการลงทุน การจัดซื้อของรัฐบาล และรายรับจากภาษี ณ ระดับที่มีการจ้างงานเต็มที่ ได้ จากความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้
- 2) ในการทดสอบจากการสังเกต ทดลอง และศึกษาขบวนการในทางภาคตัดขวาง (Cross-Section Data) ผลการศึกษาเกือบทั้งหมดพบว่าการบริโภคมีความสัมพันธ์กับรายได้ตามสมมติฐาน

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สมมติฐานของเคนส์ได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องจากฟังก์ชันการบริโภคของเคนส์ ไม่สามารถใช้พยากรณ์พฤติกรรมบริโภคของภาคเอกชนได้ ผลการพยากรณ์ไม่ตรงกับความเป็นจริงในสมัยนั้น สาเหตุมาจากนักเศรษฐศาสตร์คิดว่าเมื่อ

สงครามสิ้นสุดลง การใช้จ่ายของรัฐบาลก็จะลดลง ทำให้เศรษฐกิจเข้าสู่ภาวะตกต่ำ และการบริโภคของครัวเรือนจะอยู่ในระดับต่ำ แต่ในความเป็นจริงแล้วระดับการบริโภคของผู้บริโภคกลับเพิ่มมากขึ้น เพราะในช่วงที่เกิดสงคราม ผู้บริโภคมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการใช้จ่ายของรัฐบาล และผู้บริโภคได้เก็บรายได้เหล่านี้ไว้ในรูปของทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ เมื่อสงครามสิ้นสุดลงจึงนำมาใช้จ่ายใช้สอยในการบริโภค จากเหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ทราบว่าทรัพย์สินก็มีความสัมพันธ์ต่อระดับการบริโภคเช่นเดียวกับรายได้

ขณะเดียวกัน ในปี ค.ศ. 1946 ไชมอน กูซเน็ตส์ (Simon Kuznets) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้ของสหรัฐอเมริกา โดยใช้ช่วงเวลาที่ยาวกว่าการศึกษาของเคนส์ ผลการศึกษาพบว่าฟังก์ชันการบริโภคมีลักษณะเป็นเส้นตรงที่ออกจากจุดกำเนิด (Origin) คือ $C = b*Y$ แตกต่างจากเส้นการบริโภคตามสมมติฐานของเคนส์ โดยค่า b^* นี้มีค่าประมาณ 0.9 มากกว่าค่า b ของเคนส์ ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.6 และ 0.8 แสดงถึงเส้นการบริโภคที่ชันมากกว่า และปฏิเสธสมมติฐานของเคนส์ที่ว่า $APC > MPC$ โดยกูซเน็ตส์พบว่า การบริโภคกับรายได้มีความสัมพันธ์ที่เป็นสัดส่วนกัน นั่นคือ $APC = MPC (=b)$ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับการศึกษาของกูซเน็ตส์ นักเศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์จึงได้อธิบายว่าเส้นการบริโภคตามแนวคิดของกูซเน็ตส์ เป็นเส้นการบริโภคระยะยาว ส่วนเส้นการบริโภคตามแนวคิดของเคนส์ เป็นเส้นการบริโภคระยะสั้น ซึ่งในระยะยาวแล้วเส้นจะเลื่อนสูงขึ้นจนกลายเป็นฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว ซึ่งแสดงให้เห็นดังรูปที่ 2.2 (รัตนาศายคณิต, 2537)

รูปที่ 2.2 เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาว

จากรูป กำหนดให้การบริโภคเดิมอยู่ที่จุด a บนเส้นการบริโภคระยะสั้น SR_1 และในระยะยาวเส้นการบริโภคเลื่อนสูงขึ้นไปเป็น SR_2 ทำให้เมื่อรายได้เพิ่มจาก Y_1 เป็น Y_2 การบริโภคจะ

ไม่เพิ่มขึ้นไปอยู่ที่จุด b แต่จะเพิ่มไปอยู่ที่จุด b' แทน ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจึงไม่ลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น และ $APC = MPC$ นั่นคือ ในระยะยาวแล้วการบริโภคจะอยู่บนเส้นการบริโภคระยะยาว ส่วนสาเหตุที่ทำให้เส้นการบริโภคในระยะสั้นเลื่อนสูงขึ้นนี้มีหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น

- 1) เมื่อผู้บริโภคมีความร่ำรวยมากขึ้น จะทำให้มีการใช้จ่ายในการบริโภคเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมในทุกระดับรายได้ ทำให้เส้นการบริโภคระยะสั้นเลื่อนสูงขึ้น
- 2) ในระยะยาวมีการอพยพของประชาชนจากชนบทเข้าสู่ตัวเมืองเพิ่มมากขึ้น และเนื่องจากค่าครองชีพในเมืองสูงกว่าในชนบท ทำให้รายจ่ายในการบริโภคสูงขึ้น
- 3) ในระยะยาวมีการพัฒนาทางด้านการผลิตและการตลาด ทำให้มีสินค้าอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น และผู้บริโภคถูกกระตุ้นให้บริโภคมากขึ้น
- 4) ในระยะยาวสัดส่วนของผู้สูงอายุมีมากขึ้น ทำให้ระดับการบริโภคสูงขึ้น

2.1.3.2 สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Hypothesis)

สมมติฐานนี้เป็นผลงานของ Duesenberry ในปี ค.ศ. 1949 โดยมีพื้นฐานอยู่ที่ 2 ประการ (Peterson, 1974) คือ

- 1) การบริโภคของผู้บริโภคจะขึ้นอยู่กับการเลียนแบบครัวเรือนอื่นๆ หรือพฤติกรรมของการบริโภคของแต่ละบุคคลมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะเป็นอิสระจากกัน
- 2) การบริโภคมีความสัมพันธ์กับรายได้ในปัจจุบันและรายได้สูงสุดที่เคยได้รับในอดีต กล่าวคือ สัดส่วนของรายได้ที่นำไปใช้ในการบริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income) หากแต่ขึ้นอยู่กับรายได้เปรียบเทียบ

ฟังก์ชันการบริโภคของสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ จะมีพื้นฐานมาจากฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว ส่วนฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นเป็นเพียงวัฏจักรการเคลื่อนไหวของรายได้ (Edgmand, 1983) โดยเส้นการบริโภคระยะสั้นจะตัดกับแกนตั้งและลาดเอียงจากซ้ายไปขวา มีความสัมพันธ์ที่ไม่ได้สัดส่วนระหว่างรายได้กับการบริโภค คือ เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคลดลง แต่จะยังมีค่ามากกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค ส่วนในระยะยาวเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจะคงที่ ถ้าระดับของการกระจายรายได้ไม่เปลี่ยน เส้นการบริโภคจะออกจากจุดกำเนิด มีความสัมพันธ์ที่เป็นสัดส่วนกับรายได้ นอกจากนี้ Duesenberry ยังมีความเห็นว่าสัดส่วนของการออมต่อรายได้ (Average

Propensity to Save : APS) ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ในงวดปัจจุบันเปรียบเทียบกับระดับรายได้สูงสุดที่เคยได้รับมาก (Y_0^p) สามารถเขียนสมการ (รัตนา สายคณิต, 2537) ได้ดังนี้

$$APS = \frac{S}{Y} = a_0 + a_1 \frac{Y}{Y_0^p} \quad (8)$$

และจาก $APC + APS = 1$ (9)

ดังนั้น $APC = \frac{C}{Y} = (1 - a_0) - a_1 \frac{Y}{Y_0^p}$ (10)

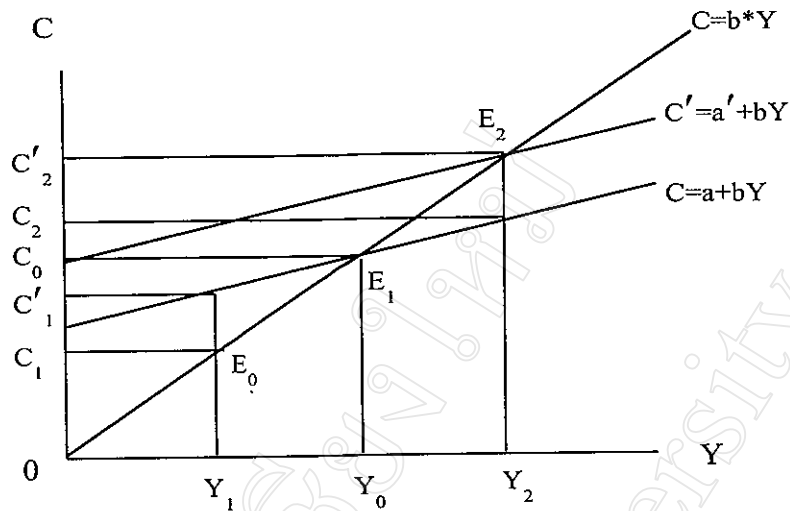
$$C = (1 - a_0)Y - a_1 \frac{Y^2}{Y_0^p} \quad (11)$$

$$MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y} = (1 - a_0) - 2a_1 \frac{Y}{Y_0^p} \quad (12)$$

โดยที่

C	=	การบริโภค
S	=	การออม
Y	=	รายได้ประชาชาติที่หักภาษีแล้ว
Y_0^p	=	รายได้ประชาชาติสูงสุดในอดีต

ซึ่งจากแนวคิดของ Duesenberry นี้ สามารถอธิบายพฤติกรรมการบริโภคได้ดังรูปที่ 2.3

รูปที่ 2.3 สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบและฟังก์ชันการบริโภค

จากรูป กำหนดให้เดิมผู้บริโภคมีรายได้เท่ากับ Y_0 การบริโภคอยู่ที่ระดับ C_0 ถ้ารายได้เพิ่มขึ้นเป็น Y_2 การบริโภคจะไม่เพิ่มขึ้นไปเป็น C_2 แต่จะเพิ่มไปถึงระดับ C'_2 เพราะผู้บริโภคพยายามที่จะให้มีระดับการครองชีพที่สูงขึ้น แต่ถ้ารายได้ลดลงมาเป็น Y_1 การบริโภคของผู้บริโภคจะไม่ลดลงมาที่ C_1 แต่จะลดลงมาอยู่แค่เพียง C'_1 แทน เพื่อรักษาระดับการครองชีพให้ใกล้เคียงกับระดับเดิมมากที่สุด นั่นคือ เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น พฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคจะเป็นไปตามเส้นการบริโภคระยะยาว แต่ถ้ารายได้ลดลง พฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคจะเป็นไปตามเส้นการบริโภคระยะสั้น

2.1.3.3 สมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis)

สมมติฐานนี้ถูกพัฒนาโดย Milton Friedman ในปี ค.ศ. 1957 มีแนวคิดที่ว่าผู้บริโภคจะเลือกระดับการบริโภคในแต่ละช่วงเวลาเพื่อให้เกิดความพอใจสูงสุดภายใต้รายได้ตลอดชีวิต ฟังก์ชันการบริโภคจะขึ้นอยู่กับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ตลอดชีวิต คือ

$$C_t = f(pv_t) \quad (13)$$

โดยมีพื้นฐานของสมมติฐาน 3 ประการ (Edgmand, 1983) คือ

1) รายได้ประกอบด้วยรายได้ถาวร (Permanent Income) และรายได้ชั่วคราว (Transitory Income)

รายได้ถาวร หมายถึง รายได้ที่ครัวเรือนสามารถใช้บริโภคได้โดยไม่กระทบต่อความมั่งคั่งของครัวเรือน จะขึ้นอยู่กับรายได้ในอนาคต ไม่สามารถวัดค่าได้โดยตรง ซึ่ง Friedman ได้หารายได้ถาวรจากค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของรายได้ในปัจจุบันและรายได้ในอดีต และให้รายได้ในปัจจุบันมีน้ำหนักมากกว่ารายได้ในอดีต ส่วนรายได้ชั่วคราวนั้นหมายถึง รายได้ที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ อาจมีค่าเป็นบวกหรือมีค่าเป็นลบก็ได้ หากรายได้ที่ได้รับจริงมีค่ามากกว่ารายได้ถาวร รายได้ชั่วคราวจะเป็นบวก ในทางตรงข้าม ถ้ารายได้ที่ได้รับจริงมีค่าน้อยกว่ารายได้ถาวร รายได้ชั่วคราวจะเป็นลบ

การบริโภคประกอบด้วยการบริโภคถาวร (Permanent Consumption) และการบริโภคชั่วคราว (Transitory Consumption) โดยการบริโภคถาวรจะเป็นการบริโภคที่ขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร ส่วนการบริโภคชั่วคราวเป็นการบริโภคที่ไม่สามารถทราบได้ล่วงหน้า อาจมีค่าเป็นบวกหากการบริโภคจริงมากกว่าการบริโภคชั่วคราว หรือมีค่าเป็นลบหากการบริโภคจริงน้อยกว่าการบริโภคชั่วคราว สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$Y = Y_p + Y_t \quad (14)$$

$$C = C_p + C_t \quad (15)$$

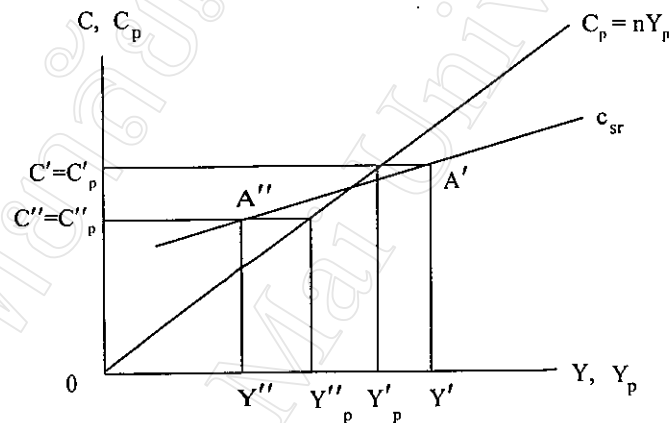
โดยที่	Y	=	รายได้
	Y_p	=	รายได้ถาวร
	Y_t	=	รายได้ชั่วคราว
	C	=	การบริโภค
	C_p	=	การบริโภคถาวร
	C_t	=	การบริโภคชั่วคราว

2) การบริโภคถาวรจะเป็นสัดส่วนคงที่ (n) ต่อรายได้ถาวร โดย n จะขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ย รสนิยมของครัวเรือน และปัจจัยอื่นๆ

$$C_p = nY_p \quad ; \quad 0 < n < 1 \quad (16)$$

- 3) กำหนดให้ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราว และไม่มี ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคถาวรและการบริโภคชั่วคราว รวมถึงไม่มี ความสัมพันธ์กันระหว่างรายได้ชั่วคราวและการบริโภคชั่วคราว กรณีนี้จะแสดง ว่าค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายของ Y_t มีค่าเป็นศูนย์ นั่นคือ เมื่อ Y_t มีค่าเป็นบวก คราวเรือนจะนำไปเก็บออมไว้ และเมื่อ Y_t มีค่าเป็นลบ คราว เรือนจะนำเงินออกมาใช้

จากสมมติฐานรายได้ถาวรที่ว่า การบริโภคถาวรเท่ากับสัดส่วนรายได้ถาวร แสดงว่า ฟังก์ชันการบริโภคของ Friedman เป็นฟังก์ชันระยะยาว ส่วนฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นนั้น สามารถหาได้จากรายได้ชั่วคราวและการบริโภคชั่วคราว ซึ่งอธิบายได้ดังรูปที่ 2.4 (Edgmand, 1983)

รูปที่ 2.4 สมมติฐานรายได้ถาวรและฟังก์ชันการบริโภค

จากรูป ถ้าครัวเรือนมีรายได้ที่ได้รับจริงมากกว่ารายได้ถาวร นั่นคือ $Y' > Y'_p$ ระยะ ระหว่าง Y และ Y'_p ก็คือ Y' ซึ่งมีค่าเป็นบวกแล้ว การบริโภคจะเท่ากับ การบริโภค ณ ระดับของ รายได้ Y'_p นั่นคือ การบริโภคจะอยู่ที่จุด A' ($C' = C'_p$) เพราะการบริโภคของครัวเรือนจะขึ้นอยู่กับ รายได้ถาวร ในทางตรงข้ามถ้ารายได้ที่ได้รับมีค่าน้อยกว่ารายได้ถาวร แสดงว่ารายได้ชั่วคราวมีค่า ติดลบ ครัวเรือนจะบริโภคที่จุด A'' ($C'' = C''_p$) และเมื่อลากเส้นเชื่อมระหว่างจุด A'' และ A' จะทำ ให้ได้เส้นการบริโภคระยะสั้นดังรูป ซึ่งในช่วงที่เศรษฐกิจรุ่งเรือง ครัวเรือนมักจะมีรายได้ที่ได้รับ จริงมากกว่ารายได้ถาวรหรือมีรายได้ชั่วคราวเป็นบวก

จากการที่สมมติฐานรายได้ถาวรมีแนวคิดว่าการบริโภคจะขึ้นอยู่กับรายได้ปัจจุบันและ มูลค่าปัจจุบันของรายได้ในอนาคต ดังนั้น สมการการบริโภคของสมมติฐานรายได้ถาวรจะขึ้นอยู่กับ

กับรายได้ในปัจจุบันและการบริโภคในเทอมที่ผ่านมา ซึ่งสามารถหาได้จากกาหนดให้ Y_p ขึ้นอยู่กับผลรวมของรายได้ที่เคยได้รับในอดีต ดังนี้

$$(Y_p)_t = \sum_{i=0}^{\infty} \lambda^i Y_{t-i} \quad (17)$$

$$C_t = n[Y_t + \lambda Y_{t-1} + \lambda^2 Y_{t-2} + \dots] \quad (18)$$

ดังนั้น $C_{t-1} = n[Y_{t-1} + \lambda Y_{t-2} + \lambda^2 Y_{t-3} + \dots] \quad (19)$

จะได้ $C_t - \lambda C_{t-1} = nY_t \quad (20)$

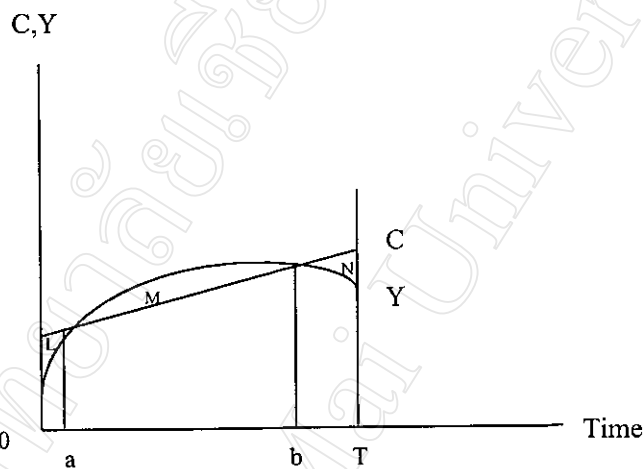
$$C_t = nY_t + \lambda C_{t-1} \quad (21)$$

นั่นคือ การบริโภคในปัจจุบันขึ้นอยู่กับรายได้และการบริโภคในอดีต อย่างไรก็ตาม สมมติฐานรายได้ถาวรนี้ยังมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ คือ

- 1) Friedman กำหนดให้ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคในทุกระดับรายได้มีค่าเท่ากัน ย่อมหมายถึงทุกครัวเรือนในทุกระดับรายได้มีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมเท่ากันด้วย ซึ่งในความเป็นจริงแล้วผู้บริโภคจะมีสัดส่วนระหว่างการบริโภคและการออมต่างกัน ผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำจะมีสัดส่วนการบริโภคสูงกว่ารายได้ ทำให้มีสัดส่วนการออมน้อยกว่ารายได้ นั่นคือ มีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคมากกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้สูง และมีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมน้อยกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้สูง
- 2) จากหลักที่ว่า รายได้ชั่วคราวและการบริโภคชั่วคราวไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือก็คือ ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายของการบริโภคจากรายได้ชั่วคราวมีค่าเป็นศูนย์ โดยเมื่อ Y_t มีค่าเป็นบวกครัวเรือนจะนำไปเก็บออมไว้ ไม่ตรงกับความเป็นจริงนัก เพราะผู้บริโภคอาจนำไปในการบริโภคก็ได้ ไม่จำเป็นต้องนำไปเก็บออม นั่นคือ รายได้ชั่วคราวก็มีความสัมพันธ์กับการบริโภคชั่วคราวด้วย

2.1.3.4 สมมติฐานวัฏจักรชีวิต

Albert Ando and Franco Modigliani ได้พัฒนาสมมติฐานวัฏจักรชีวิตขึ้นในปี ค.ศ. 1963 โดยมีแนวคิดที่ว่า ผู้บริโภคจะวางแผนการบริโภคและการออมของเขาในช่วงตลอดอายุขัย เพื่อให้มีค่าความเป็นอยู่ที่ดีที่สุดในตลอดช่วงอายุขัย มีความสำคัญต่อการบริโภคและการออมของผู้บริโภค (Dornbusch and Fischer, 1987) และข้อจำกัดของสมมติฐานคือ ค่าปัจจุบันของการบริโภคทั้งหมดจะต้องไม่มากกว่าค่าปัจจุบันของรายได้ทั้งหมด ซึ่งอธิบายได้ดังรูปที่ 2.5

รูปที่ 2.5 สมมติฐานวัฏจักรชีวิตและฟังก์ชันการบริโภค

จากรูป กำหนดให้ผู้บริโภคมีอายุขัยถึงเวลาที่ T ในช่วงแรกของชีวิต (0 ถึง a) รายได้น้อยกว่าการบริโภค ผู้บริโภคจะกู้ยืมเงินเพื่อมาใช้จ่ายในการบริโภคเท่ากับพื้นที่ L ต่อมาในช่วงกลางของชีวิต (a ถึง b) รายได้ของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ทำให้มีรายได้มากกว่าการบริโภค ผู้บริโภคจะนำเงินไปใช้หนี้ที่ยืมมาและเก็บออมเท่ากับพื้นที่ M เพื่อนำไปไว้ใช้ในช่วงปลายชีวิต ซึ่งในช่วงปลายชีวิต (b ถึง T) รายได้ลดลงไม่พอกับการบริโภค ผู้บริโภคจะนำเงินที่เก็บออมไว้มาใช้จ่าย จะเห็นได้ว่าในช่วงแรกและช่วงปลายของชีวิต ผู้บริโภคจะมีค่าความนิยมเชิงเฉลี่ยในการบริโภคน้อยกว่าในช่วงกลางชีวิต เส้นการบริโภคจึงเป็นเส้นการบริโภคระยะสั้น ส่วนเส้นการบริโภคระยะยาวพิจารณาได้จากสมการ (รัตนาศายคณิต, 2537) ดังต่อไปนี้

$$C_t = k(PV_t) ; \quad 0 < k < 1 \quad (22)$$

โดยที่ C_t = การบริโภคในเวลา t
 PV_t = มูลค่าปัจจุบันในเวลา t ของรายได้ที่จะได้รับตลอดอายุขัย

Ando และ Modigliani มีสมมติฐานของฟังก์ชันการบริโภคในงวดเวลา t จะขึ้นอยู่กับมูลค่าปัจจุบัน (Present Value) ของรายได้ที่จะได้รับตลอดอายุขัยในงวดเวลา t และรายได้ที่จะได้รับตลอดอายุขัยจะประกอบด้วย รายได้ที่มาจากการทำงาน (Labor Income) และรายได้จากสินทรัพย์ (Property Income) ทำให้เป็นมูลค่าปัจจุบันจะได้

$$PV_0 = \sum_{t=0}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} + \sum_{t=0}^T \frac{Y_t^P}{(1+r)^t} \quad (23)$$

ถ้ากำหนดให้ในช่วงเวลาที่ 0 มูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่เกิดจากการทำงานประกอบด้วย รายได้ในเวลานั้นและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต ส่วนมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่เกิดจากสินทรัพย์กำหนดให้มีค่าเท่ากับสินทรัพย์ในเวลา $t=0$ (สมมติให้ตลาดหลักทรัพย์เป็นตลาดที่มีประสิทธิภาพ) จะได้

$$\sum_{t=0}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} = Y_0^L + \sum_{t=0}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} \quad (24)$$

$$\sum_{t=0}^T \frac{Y_t^P}{(1+r)^t} = a_0 \quad (25)$$

แทนสมการ (24) และสมการ (25) ในสมการ (23) จะได้

$$PV_0 = Y_0^L + \sum_{t=0}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} + a_0 \quad (26)$$

โดยที่ T = อายุขัยของผู้บริโภค

$$\sum_{t=0}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} = \text{มูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่เกิดจากการทำงานตลอดอายุขัย}$$

$$\sum_{t=0}^T \frac{Y_t^P}{(1+r)^t} = \text{มูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่เกิดจากทรัพย์สิน}$$

และกำหนดให้ค่าเฉลี่ยของรายได้ที่เกิดจากการทำงานในเวลาที 0 เท่ากับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในเวลาทีเหลือ และมีค่าเป็นทวีคูณของ Y_0^L นั่นคือ

$$\bar{Y}_0 = \frac{1}{T-1} \sum_{t=0}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} \quad (27)$$

$$\bar{Y}_0 = \beta Y_0^L \quad (28)$$

แทนค่าสมการ (27) และสมการ (28) ในสมการ (26) จะได้

$$PV_0 = Y_0^L + \beta(T-1)Y_0^L + a_0 \quad (29)$$

โดยที่ $\bar{Y}_0$ = ค่าเฉลี่ยของรายได้ที่เกิดจากการทำงานในเวลาที 0
 $(T-1)$ = เวลาทีเหลือ

นำสมการ (29) ที่ได้ แทนค่าในสมการ (22) จะได้

$$C_t = k[1 + \beta(T-1)]Y_0^L + ka_0 \quad (30)$$

$$APC = \frac{C_0}{Y_0} = k[1 + \beta(T-1)] \frac{Y_0^L}{Y_0} + \frac{ka_0}{Y_0} \quad (31)$$

สมการบริโภคที่ได้นี้เป็นสมการการบริโภคระยะยาว เพราะเมื่อกำหนดให้มูลค่าของสินทรัพย์คงที่ การบริโภคจึงมีความสัมพันธ์กับรายได้ที่เกิดจากการทำงานเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ในระยะยาวเส้นการบริโภคระยะสั้นจะเลื่อนสูงขึ้น เพราะมูลค่าของสินทรัพย์เพิ่มขึ้น ทำให้สัดส่วนสินทรัพย์ในรายได้ประชาชาติสุทธิมีค่าคงที่

อย่างไรก็ตาม สมมติฐานวิถีจักรชีวิตมีจุดอ่อนสำคัญที่ว่า ผู้บริโภคจะต้องทรบอายุขัยของตนเองและสามารถคาดคะเนรายได้ได้อย่างถูกต้อง

2.2 สรุปสาระสำคัญจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

อัคราภินันท์ คงกาญจน์ (2531) ทำการศึกษาแบบแผนของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนไทยกับระดับความยากจน โดยใช้ข้อมูลจากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม ปี พ.ศ. 2524 และข้อมูลจาก Data-tape เกี่ยวกับการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม ปี พ.ศ. 2524 เพื่อวิเคราะห์แบบแผนการใช้จ่ายและเปรียบเทียบสินค้าที่ใช้จ่ายเพื่อการบริโภคพอยังชีพ (Total Subsistence Consumption) ซึ่งแสดงถึงความต้องการพื้นฐานของผู้บริโภครวมทุกกลุ่มอาชีพ โดยในการศึกษาได้แบ่งข้อมูลเป็นเขตกรุงเทพฯ เขตชนบท และเขตเมือง รวมทั้งได้แบ่งหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มอาชีพที่ใช้แรงงาน กลุ่มอาชีพระดับกลาง กลุ่มอาชีพระดับสูง

ผลการศึกษาพบว่า ในแต่ละพื้นที่มีแบบแผนของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภครวมแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอาชีพโดยเปรียบเทียบ ในเขตกรุงเทพฯ กลุ่มอาชีพระดับกลางและกลุ่มอาชีพระดับสูงไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของความโน้มเอียงในการการบริโภคเพิ่มเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น และมีค่าสูงกว่ากลุ่มอาชีพที่ใช้แรงงาน ส่วนในเขตเมืองจะมีลักษณะแบบแผนการใช้จ่ายเพื่อการบริโภครวมที่ใกล้เคียงกันในแต่ละกลุ่มอาชีพ และในเขตชนบทจะมีแบบแผนของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภครวมแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอาชีพ สำหรับแบบแผนของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะมีความเหมือนกันในสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพพื้นฐาน

ในเรื่องการวัดค่าความยากจนนั้น ในเขตกรุงเทพฯ มีขีดความจนใกล้เคียงกันในแต่ละกลุ่มอาชีพ ส่วนในเขตเมืองและชนบท กลุ่มอาชีพที่ใช้แรงงานจะมีค่าต่ำสุดและกลุ่มอาชีพระดับ

สูงจะมีค่าสูงสุด สำหรับการวัดค่าความยากจนของแต่ละสินค้าพบว่า สินค้าที่ใช้จ่ายเพื่อการบริโภค พอยังชีพมีค่าสูงที่สุด

ชัยทิศ พิเศษสกุลกิจ (2533) ทำการประมาณค่าความยืดหยุ่นของการทดแทนกันแบบ Constant Elasticities of Substitution (CES) ในฟังก์ชันการบริโภคสินค้าที่ผลิตขึ้นเองในประเทศ และสินค้านำเข้าที่มีการทดแทนกันไม่สมบูรณ์ โดยใช้ข้อมูลทศวรรษที่เป็นข้อมูลอนุกรมเวลาช่วงปี พ.ศ. 2513-2530 นำมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือทางเศรษฐมิติ 2 วิธี คือ วิธีกำลังสองน้อยที่สุดอย่างง่าย (Ordinary Least Square : OLS) และวิธี Seemingly Unrelated Regression (SURE) ซึ่งกำหนดให้ ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในประเทศ และการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้านำเข้าเป็นตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระคือ การใช้จ่ายเพื่อการบริโภครวม ผลคูณระหว่างการใช้จ่ายเพื่อการบริโภครวมและส่วนแตกต่างระหว่างดัชนีราคาของสินค้าที่ผลิตภายในประเทศและดัชนีราคาสินค้านำเข้า ผลลัพธ์เบื้องต้นของประเทศในปีที่ผ่านมา ตัวแปรหุ่นของสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันภายในประเทศและในตลาดโลก และตัวแปรหุ่นของสถานการณ์ทางการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน

ผลการศึกษาพบว่า ค่าความยืดหยุ่นของการทดแทนกันที่คำนวณจากวิธี OLS นั้น หมวดการบันเทิงมีค่าสูงสุด และสินค้านำเข้ามีค่าต่ำ แปร และผลลัพธ์จากแปรมีค่าน้อยที่สุด ส่วนการคำนวณด้วยวิธี SURE ก็ได้ผลที่สอดคล้องกับวิธี OLS แต่จะมีค่าความยืดหยุ่นที่มากกว่าในเกือบทุกสินค้า ซึ่งผลที่ได้จากวิธี SURE จะมีความน่าเชื่อถือตามหลักทฤษฎีสูงกว่า

จารุณี เกื้อมณี (2537) ทำการศึกษารูปแบบการบริโภคและฟังก์ชันการบริโภคในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทศวรรษแบบอนุกรมเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520-2534 และแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกไปตามชั้นของค่าใช้จ่ายในการบริโภค จากการสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2524 และ 2531 แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดอย่างง่าย (Ordinary Least Square) ในรูปของสมการถดถอยเชิงเดี่ยว (Single Linear Regression) และ สมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Linear Regression) ทั้งนี้ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ศึกษาปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของประชาชนในประเทศ และศึกษาฟังก์ชันการบริโภค ซึ่งพิจารณาความสัมพันธ์กับรายได้ของครัวเรือนแบ่งตามภาคและเขตชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลในการกำหนดพฤติกรรมการบริโภคคือรายได้ที่สามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอยได้ ส่วนปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ และอัตราดอกเบี้ย นั้น ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับการศึกษารูปแบบการบริโภคของครัวเรือน พบ

ว่า ในปี พ.ศ. 2524 คริวเรือนในเขตเทศบาลทุกภาคมีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (MPC) ต่ำกว่าคริวเรือนนอกเขตเทศบาล โดยคริวเรือนในเขตเทศบาลของภาคกลางมีค่า MPC สูงที่สุด และคริวเรือนนอกเขตเทศบาลของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่า MPC สูงที่สุด และในปี พ.ศ. 2531 คริวเรือนในเขตเทศบาลทุกภาคมีค่า MPC ต่ำกว่าคริวเรือนนอกเขตเทศบาล โดยคริวเรือนในเขตเทศบาลของภาคกลางมีค่า MPC สูงที่สุด และคริวเรือนนอกเขตเทศบาลของภาคเหนือมีค่า MPC สูงที่สุด ส่วนการพิจารณาความยืดหยุ่นของค่าใช้จ่ายในการบริโภค จำแนกตามประเภทของการบริโภคต่อรายได้ของคริวเรือน พบว่า ค่าใช้จ่ายในสินค้าที่มีความจำเป็นจะมีค่าความยืดหยุ่นต่ำ และค่าใช้จ่ายในสินค้าฟุ่มเฟือยจะมีค่าความยืดหยุ่นสูง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

พรพรรณ ไชยทิพย์ (2543) ทำการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจของพนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และลำปาง และศึกษาถึงผลกระทบต่อสวัสดิการและขวัญกำลังใจของพนักงานธนาคาร ซึ่งได้ทำการศึกษาดูด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามข้อมูลจากพนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และลำปาง จำนวน 114 ตัวอย่าง ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบ Random Sampling ตามสัดส่วนของพนักงานธนาคารแต่ละสาขา ซึ่งจำกัดขอบเขตพฤติกรรมกรรมการบริโภคออกเป็นการบริโภคสินค้าคงทน การบริโภคสินค้าไม่คงทน และการบริโภคสินค้าบริการ แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ผลกระทบต่อสวัสดิการ ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค และความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค

ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พฤติกรรมการบริโภคสินค้าคงทนของพนักงานธนาคารจะลดลงมากเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ ส่วนการบริโภคสินค้าไม่คงทนและสินค้าบริการจะลดลงเพียงเล็กน้อย และค่า MPC สินค้าคงทนของพนักงานธนาคารระดับล่างจะมีค่าสูงกว่าพนักงานธนาคารที่มีตำแหน่งสูงกว่าในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ในขณะที่ค่า MPC ของสินค้าไม่คงทนและสินค้าบริการจะมีค่าต่ำกว่า ส่วนค่า APC สินค้าคงทนของพนักงานธนาคารระดับล่างจะมีค่าต่ำกว่าพนักงานธนาคารที่มีตำแหน่งสูงกว่า ซึ่งจะตรงกันข้ามกับค่า APC สินค้าไม่คงทน ส่วนค่า APC ของสินค้าบริการนั้นจะไม่ขึ้นกับระดับตำแหน่งของพนักงาน นอกจากนี้ พนักงานธนาคารยังรู้สึกขาดความมั่นคง ต้องการให้ธนาคารให้ความมั่นคงทางด้านสวัสดิการ และเพิ่มขวัญกำลังใจในการทำงานให้แก่พนักงานมากขึ้นกว่าเดิมในปัจจุบัน

พิมลพรรณ สุระวาศรี (2544) ทำการศึกษาแบบจำลองเศรษฐมิติสำหรับการบริโภคและการออมของประเทศไทย เพื่อใช้ในการอธิบายและพยากรณ์พฤติกรรมกรรมการบริโภคและการ

ออมของประเทศ โดยใช้ข้อมูลทศนิยมแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ใช้ข้อมูลรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513-2542 และส่วนที่ใช้ข้อมูลรายไตรมาส ตั้งแต่ช่วงไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2536 ถึง ไตรมาสที่ 2 ปี พ.ศ. 2543 แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธี Cointegration and Error Correction Mechanism ทั้งนี้ ในการศึกษาแบบจำลองการบริโภคและการออมโดยใช้ข้อมูลรายปีและรายไตรมาสนั้น ได้แบ่งส่วนของการศึกษาออกเป็น แบบจำลองการบริโภคภาคเอกชน แบบจำลองการออมภาคเอกชน แบบจำลองดัชนีราคา แบบจำลองรายได้ประชาชาติ และแบบจำลองรายได้ที่ใช้จ่ายได้จริง

ผลการศึกษาพบว่า แบบจำลองการบริโภคและการออมรายปีของประเทศทุกแบบจำลองมีคุณภาพในระยะยาว และมีกระบวนการปรับตัวในระยะสั้น และล้วนมีค่าสถิติต่างๆ ของแบบจำลองในการปรับตัวระยะสั้น (ECM) เป็นที่น่าพอใจ สำหรับผลการศึกษาแบบจำลองการบริโภคและการออมรายไตรมาสของประเทศพบว่า แบบจำลองต่างๆ มีคุณภาพในระยะยาว และมีกระบวนการปรับตัวในระยะสั้น ยกเว้นแบบจำลองรายได้ประชาชาติ และค่าสถิติของแบบจำลองต่างๆ ในรายไตรมาสก็ล้วนเป็นที่น่าสนใจ นอกจากนี้ ผลการเปรียบเทียบผลการศึกษาแบบจำลองการบริโภคและการออมระหว่างการใช้ข้อมูลรายปีและข้อมูลรายไตรมาส พบว่า แบบจำลองรายปีมีค่า R^2 สูงกว่าแบบจำลองรายไตรมาสในเกือบทุกแบบจำลอง ยกเว้น แบบจำลองการออมของครัวเรือน และเมื่อพิจารณาค่า Theil's inequality coefficient พบว่าแบบจำลองรายปีมีค่าที่ดีกว่าแบบรายไตรมาสเป็นส่วนใหญ่ ส่วนผลการพิจารณาค่า Mean Absolute Percentage Error พบว่าให้ผลที่คล้ายกัน

สุพัตรา ภูรินันท์ (2544) ทำการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ในภาวะเศรษฐกิจถดถอย และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับพฤติกรรมการบริโภคก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ แยกตามกลุ่มอาชีพ (ไม่รวมภาคเกษตร) จำนวน 293 ตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (MPC) และความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (APC) โดยการคำนวณเป็นค่าเฉลี่ยแบบร้อยละ การวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression) และสมการถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression)

ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยลดลงประมาณร้อยละ 9.27 ทำให้ต้องหารายได้พิเศษส่วนอื่นเพิ่มเติม เช่น การขายประกัน การขายอาหาร เป็นต้น ในขณะที่พฤติกรรมการบริโภคในส่วนค่าใช้จ่ายสำหรับการอุปโภคและบริโภค ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับความบันเทิงก็ลดลงด้วย โดยค่าพยากรณ์โรคลดลงมากที่สุด

สุด แต่ก็มีความใช้จ่ายบางกลุ่มที่กลับเพิ่มขึ้น เช่น ค่าผ่อนชำระรถจักรยานยนต์ ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา และค่าใช้จ่ายสาธารณสุขโลก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผลจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบจากราคาสินค้าอุปโภคและบริโภคที่สูงขึ้น รวมถึงการปรับลดเงินเดือนและโบนัส ทำให้ประชาชนพยายามใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง และพยายามปรับลดค่าใช้จ่ายลงเกือบทุกประเภท มีเพียงบางประเภทที่จำเป็นจริงๆ ไม่สามารถลดลงได้ เช่น ค่าอาหารและน้ำมัน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University